

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
29 серпня 2025 року,
протокол № 1.

Ректор університету, голова вченої ради,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

29 серпня 2025 року

м.п.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ НАУКИ»
для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні здобувачів вищої
освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю D2 Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок
галузі знань D Бізнес, адміністрування та право

м. Хмельницький
2025

РОЗРОБНИКИ:

професор кафедри теорії та історії держави і
права Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор
25 серпня 2025 року

Віктор САВЕНКО

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри
теорії та історії держави і права
25 серпня 2025 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри, доктор історичних наук,
професор
25 серпня 2025 року

Леонід МІСІНКЕВИЧ

Деканеса факультету управління та
економіки, кандидатка економічних наук,
доцентка
27 серпня 2025 року

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
27 серпня 2025 року, протокол № 1.

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
27 серпня 2025 року

Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 3
2. Заплановані результати навчання	– 3
3. Програма навчальної дисципліни	– 4
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 7
4.1. Аудиторні заняття	– 7
4.2. Самостійна робота студентів	– 8
5. Методи навчання та контролю	– 8
6. Схема нарахування балів	– 8
7. Рекомендовані джерела	– 9
7.1. Основні джерела	– 9
7.2. Допоміжні джерела	– 10
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 11

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– D Бізнес, адміністрування та право
2. Код і назва спеціальності	– D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Філософія науки
5. Тип дисципліни	– Обов'язкова
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– третій
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– доктор філософії
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 5,0/150
12. Форма семестрового контролю	– екзамен
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– -
2) супутні дисципліни	– Управління науковими проєктами.
3) наступні дисципліни	– Методологія наукової та педагогічної діяльності; Психологія та педагогіка в освітньо-науковій діяльності; Організаційні та правові засади підготовки і захисту дисертації.
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності
	ЗК 01. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК 05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку на основі системного наукового світогляду, професійної етики, загального культурного кругозору.

	<p style="text-align: center;">Спеціальні компетентності</p> <p>СК 04. Здатність застосовувати цифрові інструменти й інформаційно-аналітичні програмні продукти та системи для обґрунтування, підтвердження/спростування гіпотез та визначення тенденцій розвитку об'єктів дослідження у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p>
<p style="text-align: center;">Програмні результати навчання</p>	<p>ПР 01. Глибоко розуміти загальні принципи та методологію наукових досліджень та застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>ПР 03. Обґрунтовувати актуальність досліджень, можливість досягнення поставлених цілей з урахуванням наявних ресурсів, формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати аналізу наукових літературних джерел, економіко-математичного моделювання, аргументувати висновки за результатами досліджень.</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет та основні концепції сучасної філософії науки

Філософія науки як галузь філософського знання. Предмет і завдання філософії науки. Місце філософії науки в системі гуманітарних дисциплін. Наука як об'єкт філософського аналізу. Три аспекти буття науки: наука як пізнавальна діяльність, як соціальний інститут і як особлива сфера культури.

Особливості наукового пізнання, його структура і закономірності розвитку. Співвідношення емпіричного та теоретичного рівнів знання. Методологічні підходи у філософії науки: логіко-епістемологічний, позитивістський. Критерії науковості, обґрунтування та перевірюваність знання. Розширення наукового пізнання у сучасному культурному та соціальному контексті.

Основні концепції сучасної філософії науки. Позитивістська традиція та її значення для розвитку науки. Постпозитивістські підходи: К. Поппер, І. Лакатос, Т. Кун, П. Фейєрабенд, М. Полані. Проблема наукових революцій, парадигм і зміни наукових теорій. Роль наукових спільнот та соціокультурних факторів у розвитку знання.

Інтерналізм і екстерналізм у розумінні механізмів наукової діяльності. Значення філософії науки для формування раціонального мислення, критичного підходу та наукового світогляду. Вплив сучасних філософських концепцій на наукову практику та освіту.

Тема 2. Наука в культурі сучасної цивілізації

Сутність науки як феномена культури сучасної цивілізації. Місце науки в системі духовної культури суспільства. Взаємозв'язок науки та цивілізаційного розвитку. Традиціоналістський і техногенний типи цивілізаційного розвитку. Базові цінності традиціоналістського та техногенного типу цивілізацій.

Особливості наукового пізнання як специфічної форми освоєння дійсності. Цінність наукової раціональності. Наука і філософія: взаємодія світоглядних та методологічних засад. Наука і мистецтво: раціональне та образне освоєння світу. Вплив науки на повсякденне життя та практичну діяльність людини.

Функції науки в сучасному суспільстві: світоглядна, виробнича, соціальна. Роль науки в освіті та вихованні. Формування наукового мислення, раціональної культури та ціннісних орієнтацій особистості. Вплив науки на соціальний розвиток та якість життя.

Комп'ютеризація науки та її значення для розвитку наукового знання. Соціальні та культурні аспекти функціонування науки. Взаємозв'язок науки з іншими сферами культури та освіти. Наукове знання як провідний елемент сучасної цивілізації та чинник її розвитку.

Тема 3. Виникнення науки та основні етапи її розвитку

Поняття переднауки та науки. Відмінності між переднауковими формами знання і науковим пізнанням. Дві основні стратегії породження знань: узагальнення практичного досвіду та конструювання теоретичних моделей. Умови та чинники виникнення науки.

Наукове та позанаукове знання: особливості, джерела формування і сфери застосування. Міфологічні, релігійні та практичні знання як передумови науки. Наука в Стародавньому Єгипті: прикладний характер знань, зв'язок із господарською та релігійною практикою. Наука в Стародавній Греції: становлення теоретичного мислення, формування перших наукових дисциплін.

Розвиток науки в середньовіччі. Роль університетів у збереженні та трансляції знань. Середньовічна схоластика як поєднання філософії, логіки та теології. Формування логічних норм наукового мислення. Вплив середньовічної науки на підготовку умов для розвитку науки Нового часу.

Становлення дисциплінарної організації знань. Формування системи наукових дисциплін та спеціалізацій. Підготовка наукових кадрів і розвиток наукових шкіл. Значення інституалізації науки для розвитку професійної наукової діяльності.

Тема 4. Наука як соціальний інститут

Розмаїття підходів до визначення соціального інституту науки. Неоднозначність у визначенні науки як соціального інституту. Інституалізація науки та її значення для організації наукової діяльності. Історичні етапи розвитку інституційних форм науки. Роль наукових співтовариств, академій та університетів.

Особливості підготовки наукових кадрів. Наукові школи як форма передачі знань та методологічних підходів. Професійна освіта і наставництво. Вплив комп'ютеризації на наукову діяльність та обмін знаннями. Нові можливості та виклики цифровізації науки.

Державне регулювання наукової діяльності. Політика підтримки науки та фінансування наукових досліджень. Інституційні механізми координації наукової діяльності. Соціальні та культурні аспекти функціонування науки як інституту.

Вплив інституалізації науки на розвиток наукових досліджень та соціальну організацію наукової діяльності. Значення професійної та дисциплінарної структури науки для розвитку науки як соціального інституту. Формування наукового середовища та підтримка наукових традицій.

Тема 5. Становлення науки в новоєвропейській культурі

Світоглядна роль науки в новоєвропейській культурі. Формування ідеалів математизованого та дослідного знання. Передумови виникнення експериментального методу. Роль систематичного спостереження і експерименту у розвитку науки Нового часу. Значення раціоналізації мислення для створення наукових методів.

Становлення дисциплінарно організованої науки. Формування природничих та соціально-гуманітарних наук як систематизованих сфер знання. Класифікація наук та розвиток спеціалізованих дисциплін. Вплив інституційного поділу науки на наукову діяльність.

Проблема методу у науці Нового часу (Г. Галілей, Ф. Бекон, Р. Декарт). Роль методологічних концепцій у розвитку наукового пізнання. Вплив методів на формування наукових теорій та засновків науки. Значення систематичного підходу для формування професійної науки.

Світоглядна роль науки у культурі Нового часу. Вплив наукових відкриттів на зміну світогляду та соціокультурних цінностей. Формування науки як професійної діяльності. Світоглядні засади правознавчих, соціальних та гуманітарних досліджень.

Тема 6. Структура наукового знання

Наукове знання як динамічна та складна система. Багатоманітність типів наукового знання. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання. Специфіка емпіричного знання та його роль у накопиченні фактичного матеріалу.

Теоретичне знання: структура та архітектоніка. Первинні теоретичні моделі, закони та парадигмальні зразки вирішення наукових задач. Формування концепцій і наукових гіпотез. Поняття наукового факту, проблеми, ідеї, гіпотези, закону, концепції та теорії як форм наукового пізнання.

Співвідношення емпіричного та теоретичного знання. Відносний характер емпіричного і теоретичного рівнів наукового пізнання. Роль факту у природничих і гуманітарних науках. Проблема співвідношення факту і теорії у природознавстві. Значення наукових понять і категорій для формалізації наукового знання.

Особливості структури наукового знання як системи взаємопов'язаних елементів. Взаємодія фактів, законів, теорій і концепцій у процесі розвитку науки. Формування наукового знання як динамічного процесу, що включає узагальнення досвіду, побудову моделей та перевірку теорій. Значення структури наукового знання для розвитку науки та підготовки наукових кадрів.

Тема 7. Засновки науки та її структура

Ідеали та норми наукового дослідження. Соціокультурна співмірність наукових ідеалів і норм. Формування системи наукових цінностей та етичних принципів. Взаємозв'язок ідеалів науки з вимогами суспільства та культурними домінантами.

Наукова картина світу як спосіб осмислення дійсності. Картина світу як онтологія, форма систематизації знань та дослідницька програма. Історичні форми наукової картини світу та їх трансформація. Нелінійна картина світу як сучасна концепція відображення складних процесів та систем.

Філософські засновки науки. Роль філософських ідей як евристики наукового пошуку та стимулу для створення нових теорій. Взаємозв'язок онтологічних постулатів науки, логіки та методології з формуванням наукових концепцій. Значення логіки та методології для організації досліджень і забезпечення достовірності наукового знання.

Система ідеалів і норм як схема методу наукової діяльності. Формування структури наукового знання та взаємозв'язок її елементів: фактів, законів, теорій і концепцій. Вплив логіки, методології та філософських принципів на цілісність науки. Значення структури наукового знання для розвитку науки, підготовки наукових кадрів та соціокультурного осмислення дійсності.

Тема 8. Динаміка як процес породження нового знання

Історична мінливість механізмів породження наукових знань. Зміна підходів до формування знання у різні епохи. Вплив соціокультурних і технологічних факторів на процеси наукового пізнання. Роль наукових традицій і новаторських практик у розвитку знання.

Класичний і неklasичний варіанти формування теорій. Особливості класичного підходу до побудови теорій та їх систематизації. Некласичні підходи як реакція на складність і неповноту знання. Взаємодія теоретичних моделей із емпіричними даними. Роль аналогій і концептуальних схем у теоретичному пошуку.

Розвиток засновків науки під впливом нових теорій. Процедури обґрунтування теоретичних знань та їх перевірка. Проблемні ситуації в науці як джерело генерації нових концепцій. Зміни у системі наукових понять і категорій під впливом революційних і еволюційних теорій.

Процеси оновлення наукового знання як динамічної системи. Взаємозв'язок фактів, гіпотез, теорій і законів у створенні нових знань. Роль методології та логіки у забезпеченні достовірності та цілісності знання. Значення динаміки науки для професійної підготовки науковців і соціокультурного розвитку суспільства.

Тема 9. Наукові традиції і наукові революції

Типи наукової раціональності. Особливості класичної, неklasичної та постнеklasичної раціональності. Взаємодія традиційного і новаторського знання у науковому процесі. Роль наукових традицій у збереженні методологічної та

концептуальної цілісності науки.

Виникнення нового знання та наукові революції. Перебудова засновків науки у процесі революційних змін. Проблема типології наукових революцій: локальні, галузеві та глобальні зміни наукових парадигм. Взаємозв'язок між науковими відкриттями та трансформацією світогляду.

Соціокультурні передумови глобальних наукових революцій. Вплив історичних, економічних і культурних чинників на розвиток науки. Зміна сенсів світоглядних універсалій у культурі під впливом наукових відкриттів. Прогностична роль філософського знання у передбаченні тенденцій розвитку науки.

Глобальні революції і типи наукової раціональності. Взаємозв'язок еволюційного та революційного розвитку науки. Значення наукових революцій для розвитку нових концепцій, теорій і методів. Роль наукових спільнот, академій і професійних інститутів у впровадженні та консолідації нових знань.

Тема 10. Особливості сучасного етапу розвитку науки

Основні риси сучасної постнекласичної науки. Характерні ознаки сучасного наукового пізнання: міждисциплінарність, комплексність та інтегративність. Взаємозв'язок науки з технологіями, суспільством та культурою. Нові підходи до оцінки наукової об'єктивності та ролі експерименту в дослідженнях.

Сучасні процеси диференціації та інтеграції науки. Поділ науки на спеціалізовані галузі та водночас інтеграція знання через міждисциплінарні дослідження. Формування нових наукових напрямів і синтез знань. Роль наукових інститутів, лабораторій і дослідницьких центрів у консолідації та розвитку знання.

Глобальний еволюціонізм і сучасна наукова картина світу. Формування нового світогляду на основі системного, нелінійного та динамічного підходу. Проблема наукових та етичних меж знання. Нові етичні питання науки в XXI столітті та виклики паранауки. Роль науки у формуванні глобального мислення та відповідальності за соціальні та екологічні процеси.

Роль науки в подоланні сучасних глобальних криз. Наукові дослідження як засіб вирішення проблем екології, енергетики, охорони здоров'я та технологічного розвитку. Прогностична та аналітична функція науки у суспільстві. Вплив сучасних наукових практик на соціальну, культурну та економічну сферу. Значення постнекласичної науки для сталого розвитку цивілізації.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Аудиторні заняття

4.1.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом, що визначається у силабусі навчальної дисципліни.

4.1.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

4.1.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

4.2. Самостійна робота студентів

4.2.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми.

4.2.2. Завдання для самостійної роботи студентів зазначаються в силабусі навчальної дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

У процесі лекційних занять використовуються такі методи навчання:

1. традиційний усний виклад навчального матеріалу з елементами пояснення та

узагальнення;

2. використання мультимедійних (слайдових) презентацій.

Під час семінарських занять застосовуються:

- дискусійні методи навчання, спрямовані на обговорення проблемних питань навчальної дисципліни;

- тренінгові форми роботи, орієнтовані на розвиток здатності до творчого мислення та генерування нових ідей;

- представлення та обговорення результатів виконання індивідуальних навчальних завдань.

Поточний контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється із застосуванням таких методів:

1. усне опитування та співбесіда з метою оцінювання рівня засвоєння теоретичних знань;
2. аналіз і розв'язання проблемних ситуацій (case-study) під час аудиторних занять;
3. виконання практичних та аналітичних завдань, спрямованих на перевірку сформованості фахових умінь і навичок;
4. підготовка та представлення усних доповідей з елементами обговорення;
5. участь у навчальних дискусіях як спосіб оцінювання здатності до аргументації та критичного мислення;
6. виконання індивідуальних завдань і захист отриманих результатів.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни здійснюється у формі екзамену.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рис.

Рисунок 1. – Схема нарахування балів

6.2. Обсяг балів, здобутих студентами під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються у силабусі навчальної дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Антологія сучасної філософії науки, або усмішка ASIMO; за наук. ред. В.П. Мельника та А.С. Синиці. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 568 с.
2. Грабович О. М. Філософія наукових теорій. Нарис перший: назви та реалії: монографія / О. М. Габович, В. І. Кузнєцов; відп. ред. Т. В. Гардашук. Київ: Наукова думка, 2023. 517 с.
3. Дзьобань О. П. Філософія науки : підручник. ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 516 с.
4. Добронравова І.С. Практична філософія науки. Суми: Університетська книга 2023. 352 с.
5. Добронравова І.С. Філософія і методологія науки: підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.
6. Максютя М., Соколова О. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 307с.
7. Карівець І. Сучасна філософія науки: теми й проблеми. Львів: Новий світ-2000 2025. 141с.
8. Кун Т. Структура наукових революцій. Київ: Port-Royal, 2001. 228 с.
9. Кузьменко В. В., Боняк В. А., Сердюк І. А. Теоретичні основи соціальних наукових проєктів античності: навчальний посібник / за ред. д-ра філос. наук, проф. В. В. Кузьменка. Дніпро: ДДУВС, 2020. 95 с.
10. Петрушенко В. Л. Філософія і методологія науки. Львів: Новий світ-2000 2025. 200с.
11. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2012. 291 с.
12. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2022. 228 с.
13. Семенюк Е. П., Мельник В. П. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. 3-тє вид., випр. та допов. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с
14. Філософія науки: навчальний посібник. / Н. К. Петрук, О. В. Гапченко, А. В. Левченко. Хмельницький: ХНУ, 2018. 271 с.
15. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова та ін.; за ред. І. С. Добронравової. Київ: Київський університет, 2018. 255 с.
16. Філософія освіти і науки: навчальний посібник / І. С. Алексейчук та ін.; відп. ред.: І. С. Алексейчук, Л. І. Мозговий. Слов'янськ: Вид-во Маторіна Б. І., 2019. 365 с.
17. Філософія науки: навчальний посібник / О.М. Кузь, В.Ф. Чешко. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.
18. Філософія сучасної науки і техніки: підручник / Едуард Семенюк, Володимир Мельник. Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
19. Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження: навч.-метод. посібник для підготовки докторів філософії «Doctor of Philosophy» (PhD) / І.Г. Утюж та ін. Запоріжжя: ЗДМУ, 2018. 76 с.
20. Філософські аспекти наукового пізнання: навчальний посібник / О. Ю. Панфілов, О. П. Дзьобань, І. М. Будур та ін.; за заг. ред. проф. О. Ю. Панфілова. Харків: ХІФ КНТЕУ, 2019. 276 с.
21. Філософія: мислитель, ідеї, концепції: підручник/ В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. Київ: Книга, 2005. 528 с.
22. Ханстантинов В.О. Філософія науки: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 188 с.
23. Цехмістро У.З. Голістична філософія науки. Харків: Акта, 2013. 279 с.
24. Штанько В. І. Філософія і методологія сучасної науки: підручник для аспірантів усіх спеціальностей. Харків: ХНУРЕ, 2017. 177 с. 7.2.

7.2. Допоміжні джерела

25. Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку; за наук. ред. А.С. Синиці. Львів: Літопис, 2014. 374 с.
26. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
27. Vdovychenko Heorhii, Pohorilyi Andrii Popularizing the Philosophy of Cosmology in the Ukrainian SSR in the Second Half of the 20th Century: Readers Discover the Secrets of the Micro-World and the Universe. *Philosophy and Cosmology*, Volume 35, 2025, С. 246-269.
28. Кузнєцов В., Орехова А., Саган М. Філософія наукових теорій як відгалуження теоретичної філософії. Частина I. *Sententiae*, Volume XLIV, Issue 2, 2025. С. 224-252.
29. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: підручник / 3-тє вид., переробл. Харків: Право, 2020. 432 с.
30. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках / пер. В. Андрушко, С. Гатальська. Київ: Тандем, 2001. 101 с.
31. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Герменевтичний метод у сучасних цивілістичних дослідженнях: до питання про доцільність застосування. *Інформація і право*. 2017. № 2 (21). С. 5–12.
32. Добронравова І. С. Новітня західна філософія науки : підручник. / І. Добронравова, Т. Білоус, О. Комар. Київчв: Парапан, 2006. 216 с.
33. Історія філософії. Античність та Середньовіччя / за ред. У. Еко та Р. Федрігі; пер. з італ. О. В. Сминтини та ін. Харків: Фоліо, 2021. 554 с.
34. Карівець І., Кадило А. Сучасна філософія науки: теми й проблеми: навчальний посібник. Львів: Новий світ-2000, 2024. 141 с.
35. Кіпенський А. В., Тарароєв Я. В. Техніка, наука і духовність у ХХІ сторіччі: філософський аналіз. *Вісник Національного технічного університету «ХП»*. Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. 2023. № 1. С. 6–14.
36. Мешков В. М. Філософія науки і техніки : конспект лекцій. Полтава : ПолНТУ, 2006. 106 с.
37. Natalia Ignatenko, Victor Savenco, Andrii Kryskov, Nataliia Habrusieva, Remekh Tetiana. "Formation of Cognitive-Technological Competence as a Mechanism of Realisation of Rational Component in Training Undergraduate Students". *Journal of Education Culture and Society*. Vol. No. 1 (2024) С 247-263.
38. Павко, А. . Українська фундаментальна наука – інтелектуальний чинник у формуванні традицій і цінностей європейської цивілізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія*, 1(10), 2024, С. 26-31.
39. Петрушенко В.Л. Філософія: підручник. 4-е видання, виправл. і доповн. Львів: Магнолія плюс, 2006. 506 с.
40. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. Київ: Академвидав, 2008. 592 с.
41. Ратніков В. С. Макаров З. Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. Вінниця: НОВА КНИГА, 2009. 416 с.
42. Савенко В. В. Ігнатенко Н.В. Генеза державної політики в галузі освіти в Україні періоду незалежності Актуальні проблеми правознавства. *Збірник наукових праць ЮФ ЗУНУ*. Тернопіль: ЗУНУ. 2021. Випуск 3. С 43–48.
43. Савенко В.В., Ігнатенко Н.В. Практична підготовка вчителя громадянської та історичної освітньої галузі: концептуальні засади та структурна модель. *Вісник науки та освіти*. Серія: Педагогіка. 2025. №5. С. 1418– 1430.
44. Савенко В.В., Ігнатенко Н.В. Громадянська освіта в Україні: проблеми нормативно-правового регулювання та імплементації в освітній простір. *Національні інтереси України*. Розділ: Право 2025. № 8(13) С 420 – 432.

45. Савенко В.В., Ігнатенко Н.В. Правові механізми реалізації реформи середньої освіти в Україні: аналіз нормативної бази 2017-2025 рр.», Наука і техніка сьогодні, Серія: Право, 2025. № 8(49) С 94-106
46. Сакун А. В. Евристика сучасності: знання, інновація, творчість: монографія. Київ: Книга, 2015. 351 с.
47. Соціокультурні передумови трансформації методології науки: монографія / С. В. Вільчинська та ін.; відп. ред. М. Ю. Савельєва, Т. Д. Суходуб. Київ: ЦГО НАН України: Четверта хвиля, 2020. 214 с.
48. Trush Tetiana, Tytarenko Vadym Main tasks of the university during the russian-ukrainian war. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. . Філософія, 1 (10), 2024, с. 46-51.
49. Філософія: мислитель, ідеї, концепції: підручник/ В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. Київ: Книга, 2005. 528 с.
50. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків: Право, 2023. 424 с.
51. Філософія: навчальний посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. 8-е вид., стер. Київ: Вікар, 2011. 455 с.
52. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
53. Філософія: підручник / С.П. Щерба, О.А. Заглада. 3-є вид. Житомир: Полісся, 2009. 548 с.
54. Цехмістро У.З. Голістична філософія науки. Харків: Акта, 2013. 279 с.
55. Ямко Н. М. Цивілізація. Дослідження історичного досвіду. (Філософія історії): монографія в 3-х кн. / ред. Ю. Я. Вовк. Тернопіль: СтереoАрт, 2017. 683 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Філософія>
2. <http://pidruchniki.ws/filosofiya/>
3. <http://sofy.kiev.ua/pf.htm>
4. <http://www.philosophy.ua/>
5. <http://www.sophya.com.ua/phil.html>
6. <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil.htm>
7. <http://daviscountydaycare.com/>
8. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/>
9. <http://www.filosof.com.ua/index.htm>

ОНОВЛЕНО:

професор кафедри теорії та історії держави і
права Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор
28 жовтня 2025 року

Віктор САВЕНКО

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
28 жовтня 2025 року, протокол № 3.

Завідувач кафедри, доктор історичних наук,
професор
28 жовтня 2025 року

Леонід МІСІНКЕВИЧ
